

TUMAČ VAŽNIJIH STRUČNIH TERMINA

(iluminirani rukopisi)

- ANTIFONAR** — Knjiga zapadne liturgije koja sadrži dijelove brevijara, antifone i responzorije što ih pjeva ili recitira kor (zbor).
- APOSTOL** — Knjiga istočne liturgije koja sadrži Djela apostolska i Poslanice apostola.
- BREVIJAR** — Knjiga zapadne liturgije u kojoj su od 14. stoljeća dalje skupljeni svi tekstovi koji se mole u časoslovu čitave godine. U njemu se nalazi sve ono što je nekad bilo u psalteriju, antifonaru, himnariju, lekcionaru i homilijaru.
- CEREMONIJAL** — Knjiga zapadne liturgije s opisima kako se obavljaju pojedini liturgijski čini i obredi.
- ČETVEROEVANĐELJE** ^(evanđeljar) — Knjiga istočne liturgije u kojoj su sadržana sva četiri evanđelja (Mateja, Marka, Luke, Ivana), a podijeljena su na glave i stihove, te »začala« (odlomke) koji se čitaju na određene dane.
- DEKRETAL** — Knjiga s papinim pismima, te samostalnim papinskim i koncilskim odredbama.
- EVANDELISTAR** — Knjiga zapadne liturgije s odlomcima evanđelja koja su raspoređena za čitanje na pojedine dane u godini.
- FITOMORFNI (inicijal)** — Inicijal kojega se ornament sastoji od biljnih elemenata.
- GRADUAL** — Knjiga zapadne liturgije u kojoj su sadržani dijelovi mise (psalmi i sekvencije) koje pjeva kor (zbor).
- HIMNARIJ** — Knjiga zapadne liturgije s pjesmama (himnama) koje se pjevaju u časoslovu.
- ILUMINATOR** — Čovjek koji inicijalima, crtežima i slikarijama ukrašava rukopisne knjige.
- INICIJAL** — Početno slovo pojedinih rečenica, odlomaka ili blagdanskih službi. Ovisno o važnosti teksta pred kojim stoji, razlikuje se po veličini i raskoši ukrasa.
- KODEKS** — Stariji naziv za knjigu. Više araka pergamene složeno u svešćiće i povezano zajedno te uvezano u drvene korice obložene kožom, a često i okovane metalnim okovom.
- KORALNE KNJIGE** — Knjige zapadne liturgije s tekstovima koje pjeva kor (zbor). Tekstovi su redovito potpisani pod koralne neume (note).
- KORIZMENJAK** — Knjiga koja sadrži zbirku propovjedi za korizmu (40 dana prije Uskrsa).
- KVAREZIMAL** — Isto što i korizmenjak.
- LEKCIONAR** — Knjiga zapadne liturgije koja je isprva sadržavala čitanja iz Starog zavjeta, a kasnije i poslanice apostola što se čitaju u liturgijskim činima — časoslovu i misi.
- LITTERA HISTORIATA** — Raskošno izraden višebojni inicijal, unutar kojeg je figurativno prikazan sadržaj teksta ispred kojega stoji. Visina mu je 2—5 redaka, a stoje obično na počecima liturgije velikih blagdana.
- LITTERA DOMINICALIS** — Isto kao lit. historiata, samo što je unutar slova višebojni biljni ornament. Visina mu je 2—3 retka, a stoji na početku liturgija za pojedine nedjelje u godini.
- LITTERA FERALIS** — Dvobojni inicijal, obično crvene i plave boje naizmjenično, a unutar i oko slova jest grafijski ornament u suprotnoj boji: uz crveno slovo plavi ornament i obrnuto. Visina mu zauzima sav prostor između dva retka, a ponekad i cijela dva retka. Stoji na početku liturgijskih tekstova za pojedine dane u tjednu. Takva ali nešto manja slova sa skromnijim ornamentom nalaze se i na početku rečenica unutar redaka.
- LITTERA ARABESCATA** — U doba gotike inicijal u crnoj boji koji slijedi iza lit. historiata ili dominicalis, a izraden je tako da su mu elementi slova udvostručeni ili utrostručeni a uz to i zakrivljeni, tako da se slovo jedva prepoznaje.
- MATRIKULA** — Knjiga u kojoj se nalaze pravila i popis članova bratovština i cehova.
- MISAL** — Knjiga zapadne liturgije u kojoj su od 14. stoljeća dalje skupljeni svi tekstovi i molitve što se čitaju na misi tijekom godine. U njemu je skupljeno sve ono što se nekad nalazilo u gradualu, lekcionaru, evanđelistaru i sakramentaru.
- PSALTIR** — Knjiga sa 150 psalama raspoređenih za moljenje ili pjevanje na pojedine dane u tjednu.
- RITUAL** — Knjiga zapadne liturgije u kojoj su upute, obredi i tekstovi za dijeljenje sakramenata, blagoslova i egzorcizama što ih vrši svećenik.
- SAKRAMENTAR** — Knjiga zapadne liturgije s tekstovima i molitvama koje na misi čita ili pjeva svećenik.
- SERMONAL (Sermones)** — Knjiga sa zbirkom propovjedi i govora za pojedine blagdane ili o pojedinim temama.
- SKRIPTOR (pisar)** — Čovjek koji piše crnilom (i crvenilom) tekst rukopisnih knjiga.
- SUMMA** — U srednjem vijeku knjiga u kojoj su skupljena cjelokupna onodobna znanstvena dostignuća o filozofskoj, dogmatskoj ili moralnoj problematici.
- TERATOMORFNI (inicijal)** — Inicijal s ornamentom od čudovišnih bića i životinja koje u realnosti ne postoje, nego su plod mašte.
- TETRAEVANĐELJE** — Isto što i četveroevanđelje.
- ZOOMORFNI (inicijal)** — Inicijal s ornamentom od životinjskih likova ili elemenata.